

– етап розвитку організації: змінити культуру організації легше в перехідні періоди від її створення до росту та від зрілості до ліквідації або реорганізації. Коли організація вступає в стадію зростання, основні зміни корпоративної культури є просто необхідними.

Висновки. Отже, корпоративна культура - це певна ідеологічна форма внутрішнього і зовнішнього впливу на людей для досягнення певної мети або комплексу цілей. Багато сучасних дослідників і вчених зазначають, що високоякісний, конкурентоспроможний персонал є гарантом успішної та ефективної діяльності організації, тому в інтересах розвитку трудового потенціалу вітчизняних організацій вкрай необхідним є формування позитивної корпоративної культури персоналу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корпорації: управління та культура: монографія / [Воронкова А. Е., Баб'ян М. М., Коренев Е. Н. та ін.]; за заг. ред. А.Е.Воронкової. Дрогобич : Вимір, 2006. 376 с.
2. Кравченко В. О., Никифоренко В. Г. Корпоративна культура як стратегічна конкурентна перевага підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2011, № 3. Т. 1. С. 124-127.
3. Мирошниченко Ю.В. Підвищення ефективності системи управління персоналом вітчизняних підприємств. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2015. № 4. С. 45–50.
4. Сільченко І. А. Особливості сучасних систем управління персоналом та їх ефективність. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2016. № 1. С. 91–95.
5. Управління конкурентоспроможністю підприємства / [Іванов Ю. Б., Кизим М. О., Тищенко О. М. та ін.]. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2010. 319 с.
6. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник. К.: КНЕУ, 2004. 699 с.

*Стопник Олена
Науковий керівник – доц. Свідерська Галина*

ФЕНОМЕН ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНОГО КОНФЛІКТУ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНИХ ПСИХОЛОГІВ

Існування людини неминуче відбувається в умовах щоденних протиріч, амбівалентностей, дихотомій. Те, що ми очікуємо від життя, може не співпадати із зовнішніми можливостями його втілення та реалізації, що призводить до дестабілізації нашого внутрішнього світу та сприяє виникненню конфлікту, який ми називаємо внутрішньоособистісним. Ще древньогрецький філософ Протагор зазначав, що людина є мірою всіх речей, тому людську особистість можна вважати складовою частиною конфліктів усіх рівнів – від дрібної сварки закоханих до масштабів світової війни. Індивід може виступати як стороною конфлікту, так і уособлювати собою конфлікт [1]. Конфліктність потрібна для розвитку особистості, оскільки незадоволеність собою примушує людину самовдосконалюватися, мобілізує всі її ресурси. В основі міжособистісних, міжгрупових, внутрішньогрупових чи конфліктах між особистістю та групою завжди приховані внутрішньоособистісні суперечності конфліктуючих сторін, конфлікти їх мотивів, цілей, інтересів і т.ін.

Проблематика внутрішньоособистісних конфліктів ґрунтовно розкрита у роботах зарубіжних учених (А.Адлера, К. Горні, К. Левіна, А. Маслоу, К. Роджерса, Б.Скіннера, В. Франкла, З. Фройда, Е.Фромма, Л. Фестингера, К.Юнга, І.Ялома та ін.). У нашій статті ми розкриємо основні аспекти інтерпретації даного феномену закордонними психологами. Проведений нами аналіз відповідної наукової літератури демонструє, що внутрішній конфлікт можна визначити як гостре негативне переживання, викликане тривалою боротьбою різних структур внутрішнього світу особистості, що відображає суперечливі зв'язки із соціальним середовищем. Синонімічними до внутрішньоособистісного конфлікту є наступні поняття: внутрішні, особистісні, інтрасуб'єктивні, інтраперсональні конфлікти. Також проблема внутрішнього конфлікту у переважній більшості досліджень розглядається з урахуванням розуміння особистості, що складається в рамках тієї чи іншої теоретичної концепції особистості: інтрапсихічної, ситуативної чи когнітивної (див. табл.1).

Зрозуміло, що у кожному з наведених напрямів зарубіжної психології існують свої течії, а в кожній течії - власна модель внутрішніх конфліктів.

Таблиця 1

Концепції внутрішнього конфлікту особистості у зарубіжній психології

Назва	Інтрапсихічні (психодинамічні)	Ситуативні	Когнітивні
Основа	спираються на біопсихічну основу індивіда	спираються на розуміння конфлікту як реакції на зовнішній збіг обставин	ґрунтуються на розумінні конфлікту як пізнавального феномену
Представники	З. Фройд, К. Юнг, А. Адлер, Е. Фромм, К. Горні та ін.	Б. Скіннер, Н. Міллер, Дж. Доллард.	К. Роджерс, А. Маслоу, К. Левін, В. Франкл, Л. Фестингер.

Перша концепція людської конфліктності була створена австрійським психологом, засновником психоаналізу З.Фройдом. Саме він заклав психодинамічний підхід до вивчення конфлікту. За його словами, людська психіка є своєрідним полем бою для інстинктів, розуму і свідомості. Первинним конфліктом постає саме внутрішній конфлікт особистості. Перебуваючи під впливом зовнішніх чинників - соціуму, морально-етичних норм, людина бореться з власними бажаннями, потягами, інстинктами. Все наше життя - це перебування у стані внутрішнього конфлікту. Відтак для його вирішення, з точки зору психоаналізу, існують способи досягнути задоволення морально прийнятими шляхами, як-от сублимація чи наукова творчість. Є також патогенні конфлікти, коли до зовнішньої, вимушеної відмови від миттєвого задоволення бажання, які не відповідають соціальним нормам, додаються також і внутрішні обмеження. Такими, за З.Фройдом, є конфлікти між потягами «Я» і сексуальними потягами (лібідо): «Не сексуальні потяги як такі є причиною виникнення неврозів, а той патогенний конфлікт, який розігрується між Я (свідомістю) або Над-Я (совістю) та сексуальністю» [5, с.112]. Отже, внутрішньоособистісний конфлікт – це конфлікт між несвідомим і свідомим суб'єкта, між дозволеним і недозволеним.

На міжособистісному рівні розглядають внутрішній конфлікт Е.Еріксон, А.Адлер, К.Горні. Наприклад, засновник теорії психосоціального розвитку Е. Еріксон передумови виникнення внутрішньоособистісного конфлікту пов'язує з неможливістю успішного проходження усіх криз психосоціального розвитку, а засновник індивідуальної психології А. Адлер - із комплексом меншовартості, що формується ще у дитинстві під впливом несприятливих соціальних чинників. На думку К.Горні причинами внутрішньоособистісного конфлікту є зіткнення прагнення до задоволення власних бажань та бажаннями знаходитися в безпеці, ставлення особистості до інших людей та очікування оцінки себе іншими людьми [4].

У біхевіористичних теоріях особистості основна увага приділяється поведінці людини, під якою розуміється сукупність реакцій організму на стимули зовнішнього середовища. Б.Ф. Скіннер вважає, що будь-яке поведінкове обумовлення особистості зовнішнім середовищем, яке нагороджує, карає або ігнорує поведінкові реакції людини. Звідси внутрішньоособистісний конфлікт – це просто погана звичка, результат помилкового обумовлення. Таке помилкове обумовлення або неадекватну поведінку можна змінити за допомогою тренування [1]. Натомість у необіхевіористів Н. Міллера і Д. Долларда сутністю внутрішньоособистісних конфліктів є реакція індивіда на перешкоду. Вони вважають, що зовнішній світ ворожий людині і постійно висуває перешкоди, що можуть виступати у вигляді фізичних, моральних, духовних фрустрацій. А все наше життя полягає в боротьбі з ними [там само].

Як зазначає Т.М.Шапран, у межах гуманістичного напрямку психології К. Роджерс пов'язує виникнення внутрішнього конфлікту з протидією хибної усвідомленої та неусвідомленої особистістю самооцінки її Я-концепції та ідеальним «Я». Образ власного Я і уявлення людини про себе формуються в процесі її взаємодії з навколишнім середовищем. «Яконцепція» як основа саморегуляції поведінкової моделі людини часто не збігається з її уявленнями про ідеальне «Я», що і призводить до дисбалансу. Останній являє і є конфліктом між «Я-концепцією» і «Я-ідеальним».

Для А. Маслоу внутрішній конфлікт корелює з бажанням людини досягнути найвищого ступеня розвитку реалізації потреб – самоактуалізацією, а у Е.Фромма конфлікт особистості є «екзистенційною дихотомією» суперечностей між життям і смертю, свободою та безпекою, що від природи притаманні кожній особистості. Для В.Франкла це «екзистенційна фрустрація», що є результатом боротьби між прагненням до пошуку сенсу життя та екзистенційним вакуумом. А наш сучасник, відомий психотерапевт екзистенційного напрямку І. Ялом вважає внутрішньоособистісний конфлікт результатом неконструктивних спроб подолання тривоги перед свободою, смертю, безглуздістю, відповідальністю [4].

Засновник транзакційного аналізу Е. Берн внутрішньоособистісний конфлікт пояснює через пересічність інтеракцій субособистостей трьох Его-станів – Батька, Дорослого та Дитини, а для психодраматиста Я. Морено виникнення внутрішніх конфліктів пов'язане з актуалізованими та латентними ролями, що виконує кожен індивід [4].

Зрозуміло, що в основі будь-якого конфлікту лежить особистісно значуща суперечність між різними потребами, мотивами, цілями індивіда, яка проявляється у когнітивній, емоційній та поведінковій сферах особистості. Вирішення внутрішніх конфліктів - це, у першу чергу, набуття узгодженості компонентів внутрішнього світу людини, встановлення єдності складових психіки, зниження гостроти протиріч життєвих стосунків. Інструментом вирішення внутрішніх конфліктів є механізми рефлексії, самоусвідомлення та саморозвитку.

Слід зазначити, що внутрішньоособистісний конфлікт не може бути раз і назавжди вирішений. За ним стоять певні внутрішні напруження особистості, які є за своєю суттю є амбівалентними. Як зазначає Р.Мей: «Особистість ніколи не буває статичною. Вона рухлива, постійно змінюється. Тому не варто говорити про внутрішньоособистісну «рівновагу» або «баланс», оскільки мається на увазі, що особистісні напруження можна відрегулювати раз і назавжди, тобто зробити особистість статичною. А в царстві психіки бути статичним – означає померти» (цит. за: [3, С.557]).

Отже, у більшості теорій внутрішньоособистісного конфлікту, які розроблялись закордонними психологами ХХ і ХХІ століття, основу становлять категорії протиріччя, внутрішньої боротьби й поняття подолання конфлікту. Протікання внутрішньоособистісного конфлікту пов'язується зазвичай із негативними емоціями на кшталт переживання особистістю своєї неоднозначності, складності внутрішнього світу, усвідомлення мінливості власних бажань та неможливості їх реалізації, коливання самооцінки, боротьба мотивів – все це є простором для внутрішньоособистісних конфліктів, які можуть призводити як до конструктивних, так і до деструктивних наслідків. Внутрішні конфлікти конструктивного характеру є необхідними моментами розвитку особистості. Натомість внутрішні конфлікти деструктивного характеру можуть нести серйозну загрозу і відповідні наслідки для особистості - від розвитку особистісної конфліктності, неврозів, до адиктивної та суїцидальної поведінки [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Закорко Я.С. Психологічні особливості внутрішньоособистісного конфлікту адиктивних особистостей: Дипломна робота. Київ: Національний авіаційний університет, 2020. 76 с.
2. Психологія конфлікту: Навчально-методичний посібник для підготовки магістрів усіх форм навчання/ В.Я.Галаган, В.Ф.Орлов, О.М.Отіч, О.О.Фурса. К.: ДЕДУТ, 2008. 422 с.
3. Чала О.А. Внутрішньоособистісний конфлікт як психологічний феномен. Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. Костюка АПН України. 2008. № 10 (7). С. 549-558.
4. Шапран Т.М. Внутрішній конфлікт особистісного зростання в юнацькому віці. Особистісне зростання в умовах трансформації сучасного суспільства: монографія / за науковою ред. проф. Л. П. Журавльової. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2020. С.149-166.
5. Фройд З. По той бік принципу задоволення. Харків: Фоліо, 2019. 155 с.

*Середа Ольга
Науковий керівник – проф. Шпак Марія*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Професія медичного працівника завжди викликала до себе увагу багатьох науковців з метою вивчення її соціально-психологічних особливостей. Останнім часом у суспільстві спостерігається підвищення вимог до професійного рівня медичних працівників. В умовах війни в Україні збільшуються психологічні та фізичні навантаження на працівників медичної сфери, внаслідок чого у них часто зростає рівень емоційної напруги та стресу на роботі, що призводить до розвитку синдрому емоційного вигорання (СЕВ).

Аналіз психолого-педагогічної та медичної літератури свідчить, що «синдром емоційного вигорання» є предметом вивчення багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема зміст цього феномена, його структурні компоненти, причини та ознаки прояву розкрито у працях В. Бойка, С. Джексона, Т. Зайчикової, Н. Іванової, Л. Карамушки, С. Максименка, К. Маслач, Х. Фрейденберг та ін. Мета статті полягає у вивченні соціально-психологічних чинників емоційного вигорання у працівників медичної сфери.